

Радзівська С.О.кандидат економічних наук, доцент,
Національна академія управління**Radziyevska Svitlana**

National Academy of Management

ІНТЕГРАЦІЙНІ ЗВ'ЯЗКИ МІЖ УКРАЇНОЮ ТА КАНАДОЮ В КОНТЕКСТІ УГОДИ ПРО ЗВТ

Висвітлено динаміку розвитку інтеграційних процесів між Україною та Канадою на основі аналізу торгівлі товарами в контексті Угоди про ЗВТ між Україною та Канадою і розглянуто вплив цієї Угоди на розвиток інтеграційного потенціалу України. На основі аналізу даних Державної служби статистики України представлено динаміку експорту, імпорту, сальдо та обсягів торгівлі товарами України з Канадою протягом 2016–2021 років. Позитивно оцінено збільшення експорту товарів, що супроводжується поступовим зменшенням негативного сальдо торгівлі товарами. Представлено порівняльний аналіз товарної структури українського експорту та імпорту з метою виявлення змін питомої ваги основних товарних груп. Підкреслено, що оскільки негативним залишається збереження трендів деіндустріалізації та примітивізації експорту, які істотно звужають можливості розвитку інтеграційного потенціалу держави, Угода має бути модернізована в такий спосіб, щоб її імплементація мала позитивний вплив на реструктуризацію національної економіки. Ключову роль у такій реструктуризації має відіграти реіндустріалізація – створення конкурентоспроможного промислового сектору, інтегрованого у світову економіку, що сприятиме залученню довгострокових інвестицій та створюватиме додаткові можливості для України брати участь у тих виробничих сегментах глобальних ланцюгів, де створюється максимальна додана вартість.

Ключові слова: Угода про ЗВТ між Україною та Канадою, розвиток інтеграційного потенціалу України, експорт, імпорт, сальдо торгівлі товарами, товарна структура експорту, товарна структура імпорту, реіндустріалізація промислового сектору, глобальні ланцюги доданої вартості.

Постановка проблеми. Характерними особливостями сучасного етапу економічного розвитку національних економік є їх поглиблене включення в глобалізаційні процеси, яке може мати для них як позитивні, так і негативні наслідки. В умовах посилення міжнародного поділу праці, інтернаціоналізації суспільного виробництва, що реалізується у прискоренні інтеграційних процесів, на особливу увагу заслуговує вміння держави та бізнес-еліти використовувати економічний потенціал країни для зростання національної економіки з метою підвищення її конкурентоспроможності на світових ринках та покращення добробуту її громадян. Першим етапом інтеграції національних економік є укладання угоди про зону вільної торгівлі (ЗВТ), що має наслідком ліквідацію насамперед митних тарифів на товари, якими торгують між собою країни-члени ЗВТ. Режим вільної торгівлі, як правило, охоплює не всі товари, якими торгують країни-учасниці ЗВТ, частина з них вилучається з режиму вільної торгівлі та входить до списку вилучень і обмежень. Здебільшого ЗВТ розглядають як один із ключових інструментів лібералізації міжнародної торгівлі, який країни мають навчитися використовувати на свою користь. Вдале розв'язання широкого кола проблем, пов'язаних із ефективним використанням тарифного і нетарифного

регулювання є вагомим чинником розвитку інтеграційного потенціалу держави.

Аналіз останніх досліджень. В сучасних умовах прискорення глобалізаційних процесів успішне розв'язання широкого кола проблем, пов'язаних із ефективним використанням тарифного і нетарифного регулювання є вагомим чинником подальшого розвитку інтеграційного потенціалу держави. Висвітленню широкого кола питань щодо посилення інтеграційних зв'язків між країнами шляхом укладання та ефективного використання угод про ЗВТ приділено достатньо багато уваги як у вітчизняній, так і в зарубіжній літературі. Водночас аналіз публікацій засвідчує, що науковці доходять часом протилежних висновків, широко критикують та висловлюють різні думки щодо доцільності укладання таких угод [1–5]. Очевидним є і те, що вже укладені угоди потребують перегляду з точки зору обстоювання економічно більш раціонального й доцільного застосування відповідних інструментів державного регулювання економічних відносин із партнерами, а укладання нових потребує детального дослідження.

У межах даної публікації сфокусуємо увагу на аналізі торгівлі товарами України з Канадою в контексті підписаної 11 липня 2016 року Угоди про вільну

торгівлю між Україною та Канадою (CUFTA) [6], яка охоплює товари. Угода набула чинності 1 серпня 2017 року, тому досліджуваний період починається з 2016 року і включає торгівлю товарами. Зазначимо, що у травні 2022 року Канада оголосила про скасування всіх ввізних мит і тарифних квот на українську продукцію як спосіб підтримки України; такий режим діятиме впродовж 12 місяців після запровадження.

Формулювання цілей статті. Мета статті – виявити динаміку розвитку інтеграційних процесів між Україною та Канадою на основі аналізу торгівлі товарами в контексті Угоди про ЗВТ між Україною і Канадою та розглянути вплив цієї Угоди на розвиток інтеграційного потенціалу України.

Виклад основного матеріалу. 11 квітня 2023 року прем'єр-міністр Денис Шмигаль на спільній прес-конференції зі своїм канадським колегою Джастіном Трюдо повідомив, що Україна та Канада досягли остаточних домовленостей та підписали спільну декларацію про завершення переговорного процесу щодо модернізації Угоди про ЗВТ між країнами. Шмигаль Д. впевнений, що оновлена та модернізована Угода про ЗВТ сприятиме збільшенню двосторонньої торгівлі та відкриє нові економічні можливості для українських підприємств. Оновлена угода міститиме 18 глав, дев'ять із яких є абсолютно новими і стосуються торгівлі послугами – фінансовими та телекомунікаційними, а також стосуються інвестицій, торгівлі та гендерної рівності, корінних народів, належної регуляторної політики, розроблення та адміністрування заходів малих та середніх підприємств [7].

Канада є членом G7, Організації економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР). Крім того, Канада, разом зі Сполученими Штатами і Мексикою, є учасницею найпотужнішої ЗВТ у світі – Північно-американської угоди про вільну торгівлю – ЮСМКА (модернізована НАФТА). Згідно із результатами розрахунків, здійснених у нашому попередньому дослідженні, серед всіх ЗВТ у світі за регіональним номінальним ВВП у 2015 р. перше місце посідає НАФТА (20 648 136 млн дол), друге – ЄС (16 067 827), третє – МЕРКОСУР (3 504 079 млн дол). За питомою вагою виробництва регіонального номінального ВВП у світовому ВВП у 2015 р. серед об'єднань перше місце посідає НАФТА – 27,62%; друге займає ЄС – 21,49%; третє – МЕРКОСУР (4,69). За розміром ВВП на душу населення у 2015 р. серед регіональних інтеграційних об'єднань перше місце посідає НАФТА (42266,7 дол США); друге – РСАДПЗ (32751,5); третє – ЄС (31686,7); МЕРКОСУР на четвертому місці (11982,1). Насьогодні економічно найпотужнішою ЗВТ у світі є ЮСМКА (НАФТА).

З точки зору інтеграційних процесів найрозвиненішим регіональним об'єднанням залишається ЄС – він має розвинену наднаціональну систему органів регулювання, спільне громадянство, власну валюту, яка набула статусу світової резервної валюти, тощо [8]. Кубів С., колишній перший віце-прем'єр України і

міністр економічного розвитку та торгівлі зазначив, що взаємодія України з Канадою важлива саме у трикутнику з ЄС, оскільки цей трикутник створює нові можливості для спільної діяльності у промисловості та виробництві [9]. Необхідно також констатувати, що Україна як країна-кандидат в члени ЄС, має брати до уваги, що торговельна угода про ЗВТ між Канадою та ЄС набула чинності 21 вересня 2017 року, і вона охоплює товари та послуги. Крім того, згідно із переліком угод, зареєстрованих у базі даних COT, Канада має чинні Торговельні Угоди про ЗВТ із Державою Ізраїль (чинна з 1 січня 1997 р.), Республікою Чилі (з 5 липня 1997), Республікою Коста Рика (з 1 листопада 2002), Республікою Перу (з 1 серпня 2009), Європейською асоціацією вільної торгівлі (з 1 липня 2009), Колумбією (15 вересня 2011), Республікою Панама (з 1 квітня 2013), Йорданією (з 1 жовтня 2012), Південною Кореєю (1 січня 2015), Республікою Гондурас (з 1 жовтня 2014), Сполученим Королівством Великої Британії та Північної Ірландії (з 1 січня 2021 охоплює товари; з 1 квітня 2021 – і послуги) [10].

Канада й Україна підписали угоду про вільну торгівлю (CUFTA) 11 липня 2016 р., яка після проходження внутрішніх процедур ратифікації набрала чинності 1 серпня 2017 року. Сама Угода складається з 19 глав, 21 пов'язаних з ними додатків, а також тарифних графіків України та Канади. Наразі CUFTA охоплює лише торгівлю товарами. Однак, відповідно до статті 19.2 Канада й Україна беруть на себе зобов'язання переглянути Угоду протягом двох років з метою розширення сфери її дії, включаючи, зокрема, положення про транскордонну торгівлю послугами, фінансові послуги, інвестиції, телекомунікації тощо. Тим часом, Угода між Урядом України та Урядом Канади про сприяння та захист інвестицій (1994 р.) залишається в силі [11].

Перейдемо до аналізу торгівлі товарами. У табл. 1 представлено динаміку експорту товарів України до Канади у всьому товарному експорті України. Як вказують розраховані дані, протягом аналізованого періоду експорт товарів характеризується тенденцією до зростання, виключенням є лише 2020 р. через об'єктивні причини. Так, якщо у 2016 р. експорт товарів до Канади становив 28,9 млн дол США, то у 2021 р. – вже 160,1 млн дол США, тобто збільшився у 5,54 рази. Так, питома вага експорту товарів України до Канади у всьому товарному експорті України становить: 0,08% у 2016 р.; 0,11 – 2017; 0,17 – 2018; 0,17 – 2019; 0,17 – 2020; 0,24% – у 2021 році – отже, протягом 2016-2021 рр. збільшилася у 3 рази. Як бачимо, експорт товарів у 2021 р. збільшився на 49,2% порівняно із 2020 роком.

У табл. 2 подано динаміку імпорту товарів з Канади у всьому товарному імпорті України. Так, у 2016 р. товарний імпорт з Канади становив 217,3 млн дол США і характеризувався тенденцією до збільшення (299,2 млн дол США у 2017 р. та 333,1 у 2018 р. відповідно), однак після падіння у 2019 р. до

Таблиця 1

Динаміка експорту товарів України до Канади у всьому товарному експорті України протягом 2016–2021 рр., млн дол США, %

	2016	2017	2018
Товарний експорт всього, млн дол США	36361,7	43264,7	47334,9
<i>Експорт товарів до Канади, млн дол США</i> та його питома вага у всьому товарному експорті України, %	28,9	50,4	78,1
	0,08	0,11	0,17
	2019	2020	2021
Товарний експорт всього, млн дол США	50054,6	49191,8	68072,3
<i>Експорт товарів до Канади, млн дол США</i> та його питома вага у всьому товарному експорті України, %	85,5	81,3	160,1
	0,17	0,17	0,24

Джерело: розраховано автором за [12]

194,7 млн дол США так і де досяг обсягів 2018 р. наприкінці аналізованого періоду. Отже, у 2021 р. імпорт товарів з Канади досяг 260,6 млн дол США, тобто збільшився на 43,3 млн дол США. Питома вага імпорту товарів України з Канади у всьому обсязі товарного імпорту України протягом досліджуваного періоду зменшується – з 0,6% у 2016 р. до 0,4% у 2021 році. Імпорт товарів у 2021 р. збільшився на 22,7% порівняно із 2020 роком.

Протягом аналізованого проміжку часу в умовах збільшення обсягів торгівлі товарами між Україною та Канадою у понад 1,7 рази, як демонструють розрахунки табл. 3, починаючи із 246,2 млн дол США у 2016 р. й завершуючи 420,7 млн дол США у 2021 р. (349,6 млн дол США у 2017 р.; 411,2 у 2018; 280,2 у 2019; 282,7 у 2020), спостерігаємо поступове зменшення негативного сальдо

торгівлі товарами з -188,4 млн дол США у 2016 р. відповідно до -100,5 млн дол США у 2021 році. Максимально негативне сальдо торгівлі у 255,0 млн дол США зумовлено здебільшого зростанням імпорту у 2018 році. Необхідно позитивно оцінити розвиток інтеграційного потенціалу України у відносинах із Канадою, адже торговельно-економічні зв'язки між державами наприкінці досліджуваного періоду посилюються шляхом зростання експорту нашої країни, що позитивно впливає на зменшення негативного сальдо торгівлі товарами.

Перейдемо до порівняльного аналізу товарної структури українського експорту та імпорту у 2016 р., на початку досліджуваного періоду, та у 2021 р., наприкінці аналізованого проміжку часу, з метою висвітлення змін питомої ваги основних товарних груп (табл. 4, 6). В контексті нашого дослідження варто

Таблиця 2

Динаміка імпорту товарів з Канади у всьому товарному імпорті України, 2016–2021 рр., млн дол США, %

	2016	2017	2018
Товарний імпорт всього, тис дол США	39249,8	49607,2	57187,6
<i>Імпорт товарів з Канади, млн дол США</i> та його питома вага у всьому товарному імпорті України, %	217,3	299,2	333,1
	0,55	0,60	0,58
	2019	2020	2021
Товарний імпорт всього, тис дол США	60800,2	54336,1	72843,1
<i>Імпорт товарів з Канади, млн дол США</i> та його питома вага у всьому товарному імпорті України, %	194,7	201,4	260,6
	0,32	0,37	0,36

Джерело: розраховано автором за [12]

Таблиця 3

Динаміка експорту, імпорту, сальдо та обсягу торгівлі товарами України з Канадою, млн дол США, 2016–2021 рр.

	2016	2017	2018
Експорт товарів	28,9	50,4	78,1
Імпорт товарів	217,3	299,2	333,1
Сальдо торгівлі товарами	-188,4	-248,8	-255,0
Обсяг торгівлі товарами	246,2	349,6	411,2
	2019	2020	2021
Експорт товарів	85,5	81,3	160,1
Імпорт товарів	194,7	201,4	260,6
Сальдо торгівлі товарами	-109,2	-120,1	-100,5
Обсяг торгівлі товарами	280,2	282,7	420,7

Джерело: розраховано автором за [13]

звернути увагу, що CUFTA передбачає скасування ввізних мит на імпорт 98% українських промислових та сільськогосподарських товарів. Виняток становлять легкові автомобілі (щодо них встановлений перехідний період в 7 років, за яким ввізні мита поступово буде знижено до 0%) та 108 тарифних ліній сільськогосподарських продуктів (птиця, молочні продукти, яйця і яєчні продукти, сири тощо) – їх можна експортувати без мит в рамках глобальних тарифних квот Канади (Tariff Rate Quotas, TRQ) [11].

Дані табл. 4 характеризують особливості структури товарного експорту України до Канади у 2016 та 2021 роках. На жаль, спостерігається зменшення питомої ваги таких товарних груп: **молоко та молочні продукти, яйця птиці; натуральний мед** (товарна група 04: у 2016 – 1'096.5 тис дол США, а у 2021 – 423.7 тис дол США, питома вага зменшилася з 3,8% у 2016 до 0,3% у 2021); **жири та олії тваринного або рослинного походження** (товарна група 15: у 2016 – 973.1 тис дол США; у 2021 р. – 5136.8, тобто експорт збільшився у 5,28 рази, однак питома вага зменшилася з 3,4% у 2016 до 3,2% у 2021); **готові продукти із зерна** (товарна група 19: питома вага зменшилася з 0,7% у 2016 до 0,4% у 2021); **екстракти дубильні** (товарна група 32: питома вага зменшилася з 13,3% у 2016 до 4,0% у 2021); **вироби з чорних металів** (товарна група 73: 968.0 тис дол США у 2016 та 1832.2 тис дол США у 2021, питома вага зменшилася на 2,3%); **реактори ядерні, котли, машини** (товарна група 84: 1318.2 тис дол США або 4.6% експорту у 2016 р. та у 4,72 рази більше і на 0.7% менше у 2021 р. – відповідно 6'219.8 тис дол США або 3.9%); **залізничні локомотиви** (товарна група 86: 8'938.7 тис дол США або 30.9% експорту у 2016 р. і менше на 23,8% у 2021 р. – 11'357.7 тис дол США або 7,1%); **літальні апарати** (товарна група 88: 11.9 тис дол США у 2016 р. та 6.9 тис дол США у 2021 р.); **судна** (товарна група 89: 1,9% товарного експорту в 2016 р. та відповідно 1,3% у 2021р.); **прилади та апарати оптичні, фотографічні** (товарна група 90: 288.8 тис дол США у 2016 р. та 620.6 тис дол США у 2021 р.) тощо.

Позитивним є збільшення експорту таких товарних груп: **насіння і плоди олійних рослин** (товарна група 12: у 2016 – 499.7 тис дол США, а у 2021 – 3452,5 тобто експорт збільшився у 6,91 рази, в той час як питома вага збільшилася з 1,7% у 2016 до 2,2% у 2021); **продукти переробки овочів** (товарна група 20: питома вага збільшилася з 1,6% у 2016 до 9,2% у 2021); **засоби наземного транспорту крім залізничного** (товарна група 87: 0,9% товарного експорту в 2016 р. та відповідно 6,9% у 2021 р.); **електричні машини** (товарна група 85: 0,5% у 2016 р. та відповідно 0,6% у 2021 р.); **меблі** (товарна група 94: збільшення у 12,78 рази або на 0.6%) тощо.

Отже, негативним залишається збереження трендів деіндустріалізації та примітивізації експорту, які зв'язать можливості розвитку інтеграційного потенціалу держави. Констатуємо збільшення експорту, який має

сировинний характер: **деревина і вироби з деревини** (товарна група 44: 1471.3 тис дол США або 5.1% у 2016 р. та 8845.0 тис дол США або 5.5% у 2021 р.); **чорні метали** (товарна група 72: 1939.4 тис дол США або 6.7% у 2016 та відповідно 33407.9 або 20.9 у 2021, тобто експорт збільшився у 17,23 рази, а питома вага збільшилася на 14,2%); **мідь і вироби з неї** (товарна група 74: 340.7 тис дол США або 1.2% експорту у 2016 р. та майже на 20% більше або у понад 100 разів у 2021 р. – 33'782.3 тис дол США або 21,1% відповідно) тощо.

Як бачимо, наведений аналіз товарної структури експорту засвідчує нарощення сировинного експорту (напр., товарні групи 72, 74) й зменшення експорту продукції машинобудування (товарні групи 84-90: з 39,8% у 2016 р. до 20,2% у 2021 р.). Визнаючи наявність деяких позитивних зрушень, варто підкреслити, що підвищення технологічної складності української продукції залишається актуальною проблемою. Таким чином, одним із факторів більш ефективного використання інтеграційного потенціалу України є впровадження інноваційної політики, націленої на зростання розміру і кількості українських компаній з високотехнологічним експортом.

Як зазначають експерти аналітичного центру ADASTRA, Канада належить до пулу найбільших союзників України з погляду політичного співробітництва та безпеки. На погляд експертів, прогрес значний, разом з тим, потенціал від договору про ЗВТ реалізований не повністю – причиною складнощів у торгівлі є екологічні стандарти на вироблену продукцію та логістика, яка унеможливує продаж за ринковими цінами українських товарів на полицях чи платформах Канади. Справді, Канада не досить вигідно розташована для України. Логістика морем виглядає так: Одеський порт – Чорне море – Стамбул – Середземне море – Гібралтар – Атлантичний океан та, нарешті, Канада. Такий шлях дорого обходиться для транспортування через велику відстань (витрати на паливо), тарифи на проходження проток та, головне, витрачений час: щоб дістатися від Одеси до найближчого порту в Монреалі, потрібен щонайменше місяць. Повітряний транспорт, звичайно, є ще більш затратним, ніж перевезення морем [15].

На думку українських фахівців, не варто також турбуватися, що канадські товари вмиють переповняти український ринок. Незважаючи на двосторонній характер зобов'язань у рамках Угоди, Україні вдалося в ході переговорів вибороти асиметричну порівняно з Канадою лібералізацію доступу до свого ринку. Як наслідок, з 01.08.2017 року скасовано ввізні мита приблизно на 80% канадського імпорту. Для решти сільськогосподарських і промислових товарів з Канади Україна відкриватиме свій ринок поступово, з перехідним періодом у 3 (три), 5 (п'ять) та 7 (сім) років [11]. Також Україна зберігає тарифні квоти (TRQ) на заморожену свинину, деякі види відходів свинини та сало. Цукор із режиму вільної торгівлі виключено. На деякі

Основні товарні групи експорту України до Канади, тис дол США, %

Товарна група	2016		2021	
	Вартість, тис дол США	У % до загального обсягу	Вартість, тис дол США	У % до загального обсягу
	28'890.3	100.0	60'140.6	100.0
03 риба і ракоподібні	14.4	0.0	120.4	0.1
04 молоко та молочні продукти, яйця птиці; натуральний мед	1'096.5	3.8	423.7	0.3
10 зернові культури	64.9	0.2	615.2	0.4
12 насіння і плоди олійних рослин	499.7	1.7	3'452.5	2.2
15 жири та олії тваринного або рослинного походження	973.1	3.4	5'136.8	3.2
17 цукор і кондитерські вироби з цукру	383.8	1.3	176.2	0.1
19 готові продукти із зерна	189.5	0.7	617.7	0.4
20 продукти переробки овочів	457.4	1.6	14'701.3	9.2
22 алкогольні і безалкогольні напої та оцет	424.2	1.5	714.8	0.4
23 залишки і відходи харчової промисловості	257.4	0.9	2.4	0.0
27 палива мінеральні; нафта і продукти її перегонки	177.4	0.6	297.2	0.2
28 продукти неорганічної хімії	0.9	0.0	1'178.6	0.7
30 фармацевтична продукція	41.1	0.1	97.2	0.1
32 екстракти дубильні	3'844.2	13.3	6'437.2	4.0
44 деревина і вироби з деревини	1'471.3	5.1	8'845.0	5.5
62 одяг та додаткові речі до одягу, трикотажні	782.3	2.7	846.4	0.5
62 одяг та додаткові речі до одягу, текстильні	92.0	0.3	669.5	0.4
69 керамічні вироби	542.4	1.9	1'298.0	0.8
72 чорні метали	1'939.4	6.7	33'407.9	20.9
73 вироби з чорних металів	968.0	3.4	1'832.2	1.1
74 мідь і вироби з неї	340.7	1.2	33'782.3	21.1
84 реактори ядерні, котли, машини	1'318.2	4.6	6'219.8	3.9
85 електричні машини	147.9	0.5	886.5	0.6
86 залізничні локомотиви	8'938.7	30.9	11'357.7	7.1
87 засоби наземного транспорту крім залізничного	252.3	0.9	11'099.6	6.9
88 літальні апарати	11.9	0.0	6.9	0.0
89 судна	536.1	1.9	2'128.8	1.3
90 прилади та апарати оптичні, фотографічні	288.8	1.0	620.6	0.4
94 меблі	126.4	0.4	1'615.5	1.0
95 іграшки	1'309.3	4.5	2'188.0	1.4

Джерело: [14]

продукти з м'яса птиці ввізне мито зменшиться лише на 20% впродовж семи років. Такий асиметричний характер CUFТА допоможе національним виробникам адаптуватися до нового конкурентного середовища [11]. У табл. 5 подано приклад поступового скасування ввізного мита. У прикладі відлік починається з 01.08.2017 та ставки ввізного мита у розмірі 6,1%, і показано, як упродовж восьми років ставка зменшуватиметься. У результаті такого зменшення у 2024 р. та надалі ввізне мито дорівнюватиме нулю.

Спостерігається збільшення імпорту таких товарів з Канади у 2021 році порівняно із 2016 роком (табл. 6): **1) риба і ракоподібні** (товарна група 03: у 2016 р. – 33'047.9 тис дол США, а у 2021 р. – 48'989.2 тис дол США, тобто імпорт збільшився у 1,48 рази, в той час як питома вага збільшилася з 15,2% у 2016 р. до 18,8% у 2021 р.); **2) пластмаси, полімерні матеріали** (товарна група 39: 953.1 тис дол США

або 0,4% у 2016р. та 2136,0 тис дол США або 0,8% у 2021р., тобто імпорт збільшився у 2,24 рази); **3) каучук, гума** (товарна група 40: 876,1 тис дол США у 2016 р., а у 2021 р. – 2427,3 тис дол США, питома вага збільшилася на 0,5%) тощо.

Важливо звернути увагу на суттєве збільшення імпорту продукції машинобудування, особливо: **засоби наземного транспорту крім залізничного** (товарна група 87: збільшення у понад 9,04 рази, з 7231,1 тис дол США у 2016 р. до 65'385,7 тис дол США у 2021 р., при цьому питома вага досягла 25,1% імпорту у 2021 р.); **прилади та апарати оптичні, фотографічні** (товарна група 90: збільшення у понад 15,86 рази, з 2504,0 тис дол США у 2016 р. та 39731,4 тис дол США у 2021 р., питома вага досягла 15,2% у 2021 р.) тощо. В таких умовах логічно дійти висновку, що основною задачею для України є реіндустріалізація промислового сектору, яка, однак, вже три-

Приклад поступового скасування ввізного мита

Рік	Етап	Зменшення ставки ввізного мита	Ставка ввізного мита
01.08.2017 – 31.12.2017	1	0,007625	5,3%
2018	2	0,007625	4,5%
2019	3	0,007625	3,8%
2020	4	0,007625	3%
2021	5	0,007625	2,2%
2022	6	0,007625	1,5%
2023	7	0,007625	0,7%
2024	8	0,007625	0%

Джерело: [11]

Основні товарні групи імпорту з Канади в Україну, тис дол США, % у 2016 та 2021 роках

Товарна група	2016		2021	
	Вартість, тис дол США	У % до загальн. обсягу	Вартість, тис дол США	У % до загальн. обсягу
	217'309.2	100.0	260'560.8	100.0
02 м'ясо та їстівні субпродукти	-	-	3'670.0	1.4
03 риба і ракоподібні	33'047.9	15.2	48'989.2	18.8
05 інші продукти тваринного походження	1'282.2	0.6	2'020.0	0.8
12 насіння і плоди олійних рослин	3'447.7	1.6	812.8	0.3
15 жири та олії тваринного або рослинного походження	36.3	0.0	12.1	0.0
19 готові продукти із зерна	3.4	0.0	1.6	0.0
20 продукти переробки овочів	26.7	0.0	3'521.1	1.4
21 різні харчові продукти	1'731.8	0.8	1'143.1	0.4
22 алкогольні і безалкогольні напої та оцет	407.1	0.2	491.2	0.2
23 залишки і відходи харчової промисловості	2'438.2	1.1	7'378.8	2.8
27 палива мінеральні; нафта і продукти її перегонки	95'601.1	44.0	1'106.0	0.4
28 продукти неорганічної хімії	124.3	0.1	387.6	0.1
30 фармацевтична продукція	32'932.9	15.2	19'059.0	7.3
32 екстракти дубильні	376.5	0.2	624.4	0.2
33 ефірні олії	1'400.3	0.6	1'538.1	0.6
39 пластмаси, полімерні матеріали	953.1	0.4	2'136.0	0.8
40 каучук, гума	876.1	0.4	2'427.3	0.9
44 деревина і вироби з деревини	0.3	0.0	114.0	0.0
61 одяг та додаткові речі до одягу, трикотажні	1.3	0.0	154.9	0.1
62 одяг та додаткові речі до одягу, текстильні	3.2	0.0	339.8	0.1
69 керамічні вироби	48.0	0.0	9.4	0.0
72 чорні метали	2'090.7	1.0	839.1	0.3
73 вироби з чорних металів	1'459.3	0.7	2'290.1	0.9
74 мідь і вироби з неї	10.5	0.0	18.6	0.0
84 реактори ядерні, котли, машини	18'431.9	8.5	22'116.9	8.5
85 електричні машини	3'404.1	1.6	5'352.8	2.1
86 залізничні локомотиви	21.6	0.0	-	-
87 засоби наземного транспорту крім залізничного	7'231.1	3.3	65'385.7	25.1
88 літальні апарати	4.8	0.0	18'559.2	7.1
90 прилади та апарати оптичні, фотографічні	2'504.0	1.2	39'731.4	15.2
94 меблі	75.3	0.0	88.2	0.0
95 іграшки	716.1	0.3	216.4	0.1

Джерело: [14]

валий час не вирішується. Метою ж індустріального розвитку країни є підвищення технологічного рівня, ядром якого є промисловість. Таким чином, найактуальнішою проблемою залишається структурна перебудова економіки – промисловий розвиток здійснюється шляхом покращення структури економіки.

Висновки. Експорт товарів протягом аналізованого періоду збільшився у 5,5 рази, а питома вага експорту товарів України до Канади у всьому товарному експорті України збільшилася у 3 рази. Спостерігаємо поступове зменшення негативного сальдо торгівлі товарами з -188,4 млн дол США до -100,5 млн дол США у 2021 році. Максимально негативне сальдо торгівлі у 255,0 млн дол США зумовлено здебільшого зростанням імпорту у 2018 році. Можна позитивно оцінити розвиток інтеграційного потенціалу України у відноси-

нах із Канадою, адже торговельно-економічні зв'язки між державами наприкінці досліджуваного періоду посилюються шляхом зростання експорту. Вищенаведений детальний аналіз товарної структури експорту та імпорту дозволяє стверджувати, що вони потребують значного як кількісного, так і якісного покращення. Угода має бути модернізована в такий спосіб, щоб її імплементація мала позитивний вплив на реструктуризацію національної економіки. Ключову роль у такій реструктуризації має відіграти реіндустріалізація – створення конкурентоспроможного промислового сектору, інтегрованого у світову економіку, що сприятиме залученню довгострокових інвестицій та створюватиме додаткові можливості для України брати участь у тих виробничих сегментах глобальних ланцюгів, де створюється максимальна додана вартість.

Список літератури:

1. Старостіна А., Дербеньова Я. Загрози та можливості функціонування поглибленої і всеохоплюючої зони вільної торгівлі між Україною та ЄС в умовах дезінтеграційних викликів. Економіка. Фінанси. Бізнес. Управління. Глобальні економічні виклики та можливості у цифрову епоху EFBM 2019: Міжнародний економічний форум. Київ. 2019. С. 119–120. URL: <https://efbm.org/wp-content/uploads/2019/05.pdf>.
2. Дербеньова Я.В. Особливості формування зон вільної торгівлі у XX та XXI столітті. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Економічні науки*. 2017. № 22 (1). С. 24–27.
3. Сіденко В.Р. Розділ 1.1 Вплив зон вільної торгівлі на добробут й економічне зростання. Зони вільної торгівлі на початку XXI століття: монографія. Київ: Київський університет, 2013.
4. Гужва І. Зворотний бік угод про вільну торгівлю. URL: https://zn.ua/ukr/macrolevel/zvrotniy-bik-ugod-pro-vilnu-torgivlyu-_html/
5. Галасюк В. “Come on!” по-українськи (Інтерв'ю Президента УАПК В. Галасюка). *Газета «День»*. № 56–57, (2018). С. 10–11. URL: <https://day.kyiv.ua/article/ekonomika/come-po-ukrayinsky/>
6. Угода про вільну торгівлю між Україною та Канадою. Посольство України в Канаді. URL: <https://canada.mfa.gov.ua/spivrobitnistvo/94-torgovelyno-jekonomichne-spivrobitnistvo-mizh-ukrajinoju-ta-kanadoju/ugoda-pro-vilnu-torgivlyu-mizh-ukrayinoyu-ta-kanadoyu>.
7. Шварц Д. Україна і Канада оновлять Угоду про вільну торгівлю: Шмигаль розповів, що це означає. URL: <https://www.unian.ua/economics/finance/ukrajina-i-kanada-onovlyat-ugodu-pro-vilnu-torgivlyu-shmigal-rozpoviv-shcho-ce-oznachaye-12215205.html>.
8. Радзівська С.О. Регіоналізація та глобалізація: взаємозв'язки та перспективи безконфронтаційного розвитку. Київ: “СІК ГРУП УКРАЇНА”, 2018. С. 231–233. 376 с.
9. Кубів С. Чому ЗВТ з Канадою є частиною нашої євроінтеграції. Стаття першого віце-прем'єра. URL: <https://www.cucc.ca/category/zvt-cufta>.
10. World Trade Organization. Regional trade agreements Database. URL: <http://rtais.wto.org>.
11. Угода про вільну торгівлю між Україною та Канадою. Огляд вимог до експорту. Тарифи та тарифні квоти. URL: <https://export.gov.ua/agreement/71-ugoda-pro-vilnu-torgivlyu-mizh-ukrainoiu-ta-kanadoiu>.
12. Зовнішня торгівля України у 2016–2021. Стат. зб. Державної служби статистики України. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua>
13. Географічна структура зовнішньої торгівлі України товарами за 2016-2021 рр. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua>.
14. Країни за товарною структурою зовнішньої торгівлі України за 2016 та 2021 роки. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua>.
15. Перегляд ЗВТ між Україною та Канадою: навщо і чого варто очікувати? URL: <https://adastra.org.ua/blog/pereglyad-zvt-mizh-ukrayinoyu-ta-kanadoyu-navisho-i-chogo-var-to-ochikuvati>.

References:

1. Starostina A., Derbenyova Ya. (2019) Zahrozy ta mozhlyvosti funktsionuvannya pohlyblenoyi i vseokhoplyuyuchoyi zony vil'noyi torhivli mizh Ukrayinoyu ta YES v umovakh dezintehratsiynykh vyklykiv. [Threats and possibilities of the functioning of the deepened and comprehensive free trade area between Ukraine and the EU in the conditions of disintegration challenges]. *Economy. Finance. Business. Management. Global Economic Challenges and Opportunities in the Digital Age EFBM: International Economic Forum*. Kiev. P. 119–120.
2. Derbenyova Ya.V. (2017) Osoblyvosti formuvannya zon vil'noyi torhivli u 20 ta 21 st. [Peculiarities of the formation of Free Trade Areas in the 20th and 21st centuries]. *Scientific Bulletin of Kherson State University. Economic sciences*, no. 22 (1), pp. 24–27.
3. Sidenko V.R. (2013) Rozdil 1.1. Vplyv zon vilnoi torhivli na dobrobut y ekonomichne zrostannia. Zony vilnoi torhivli na pochatku KhKhI stolittia [Section 1.1 The influence of free trade areas on welfare and economic growth. Free trade areas at the beginning of the 21st century]: monohrafiia. Kyiv: Kyivskiy universytet.

4. Huzhva I. (2015) Zvorotnyi bik uhod pro vilnu torhivliu [The downside of free trade agreements]. Available at: https://zn.ua/ukr/macrolevel/zvorotnyi-bik-ugod-pro-vilnu-torgivlyu_.html.

5. Halasiuk V. (2018) "Come on!" po-ukrainsky (Interviu Prezidenta UARK V.Halasiuka) ["Come on!" in Ukrainian (Interview of the President of the Ukrainian Association of the Club of Rome V. Halasiuk)]. *Hazeta «Den»*, № 56-57, (2018), pp. 10–11. Available at: <https://day.kyiv.ua/article/ekonomika/come-po-ukrayinsky>.

6. Uhoda pro vil'nu torhivlyu mizh Ukrayinoyu ta Kanadoyu (2020) Posol'stvo Ukrayiny v Kanadi [Agreement on free trade between Ukraine and Canada. Embassy of Ukraine in Canada]. Available at: <https://canada.mfa.gov.ua/spivrobitnictvo/94-torgovelyno-jekonomichne-spivrobitnictvo-mizh-ukrajinoju-ta-kanadoju/ugoda-pro-vilnu-torgivlyu-mizh-ukrayinoyu-ta-kanadoyu>.

7. Schwartz D. (2023) Ukrayina i Kanada onovlyat' Uhodu pro vil'nu torhivlyu: Shmyhal rozpoviv, shcho tse oznachaye [Ukraine and Canada will update the Free Trade Agreement: Shmyhal told what this means]. Available at: <https://www.unian.ua/economics/finance/ukrajina-i-kanada-onovlyat-ugodu-pro-vilnu-torgivlyu-shmigal-rozpoviv-shchoce-oznachaye-12215205.html>.

8. Radziyevska S.O. (2018) Rehionalizatsiya ta hlobalizatsiya: vzayemozvyazky ta perspektyvy bezkonfrontatsiynoho rozvytku [Regionalization and globalization: interrelationships and prospects for non-confrontational development]. Kyiv: "SIK HRUP UKRAYINA". P. 231–233. 376 p.

9. Kubiv S. Chomu ZVT z Kanadoyu ye chastynoyu nashoyi yevrointehratsiyi. Stattya pershoho vitse-prem'iera [Why the Free Trade Agreement with Canada is part of our European integration. The article of the First Vice-Premier]. Available at: <https://www.cucc.ca/category/zvt-cufta>.

10. World Trade Organization (2023) Regional trade agreements Database. Available at: <http://rtais.wto.org>.

11. Uhoda pro vil'nu torhivlyu mizh Ukrayinoyu ta Kanadoyu (2023) Ohlyad vymoh do eksportu. [Agreement on free trade between Ukraine and Canada. Overview of export requirements]. Available at: https://export.gov.ua/agreement/71-ugoda_pro_vilnu_torgivliu_mizh_ukrainoiu_ta_kanadoiu.

12. Foreign trade of Ukraine in 2016–2021. The State Statistics Service of Ukraine. Available at: <https://www.ukrstat.gov.ua>.

13. Geographical structure of foreign trade of Ukraine in goods in 2016-2021. Available at: <https://www.ukrstat.gov.ua>.

14. Countries by commodity structure of foreign trade of Ukraine in 2016 and in 2021. Available at: <https://www.ukrstat.gov.ua>.

15. Perehlyad ZVT mizh Ukrayinoyu ta Kanadoyu: navishcho i choho varto ochikuvaty? [Review of FTA between Ukraine and Canada: why and what to expect?]. Available at: <https://adastra.org.ua/blog/perehlyad-zvt-mizh-ukrayinoyu-ta-kanadoyu-navishcho-i-choho-varto-ochikuvati>.

INTEGRATION RELATIONS BETWEEN UKRAINE AND CANADA IN THE CONTEXT OF FREE TRADE AGREEMENT

The new international division of labor, production internationalization along with the acceleration of integration processes development challenge the role of government and business elite in terms of fulfillment of the integration potential of the national economy to ensure its competitiveness on world markets and welfare of its citizens. The successful solution to a wide variety of issues related to the effective use of tariff and non-tariff regulation is a critical factor in the development of the integration potential of Ukraine. It is also obvious that already concluded FTAs require revision from the point of view of advocating economically more rational and expedient use of relevant instruments of government regulation of economic relations with partners. The study deals with the trade in goods between Ukraine and Canada in the context of Canada-Ukraine Free Trade Agreement. The data taken from the State Statistics Service of Ukraine allows to examine the commodity patterns of exports and imports, to analyze the dynamics of exports, imports, balance of trade in goods between Ukraine and Canada for 2016–2021. Exports of goods to Canada in 2016 – 28.9 mln USD and in 2021 – 160.1 mln USD, i.e. increased 5.5 times; the share of exports of the Ukrainian goods to Canada in all exports of goods of Ukraine grew 3 times from 0,08% to 0,24%. Imports of goods from Canada in 2016 – 217.3 mln USD, and in 2021 – 260.6 mln USD; the share of imports of the Canadian goods to Ukraine in all imports of goods of Ukraine decreased from 0,6% to 0,4%. The trade deficit in goods has been slightly improved: in 2016 the negative balance of trade in goods of -188.4 mln USD is observed and in 2021 it is -100.5 mln USD. The analysis of commodity pattern of Ukraine's exports and imports is presented to identify the changes in the share of the main product groups. It is emphasized that the trends of deindustrialization and primitivization of exports significantly narrow the possibilities for development of the integration potential of Ukraine. It is recommended to modernize the FTA with Canada so that its implementation contributes to the restructuring of the national economy. A key role in this restructuring should be played by the competitive industrial sector integrated into the world economy, which will also result in the long-term investments and additional opportunities for Ukraine to participate in those production segments of global chains where the maximum added value is created.

Key words: Canada-Ukraine Free Trade Agreement, development of integration potential of Ukraine, export, import, balance of trade in goods, commodity pattern of exports, commodity pattern of imports, industrial sector upgrading, global value chains.